

ความงามในพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลง
ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरियวงศ์

The beauty of the poems of the Kap He Ruea and Kap Ho Klong of
Prince Thammathibet Chaiyaseturiyawong

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ (Natawut Klaisuwan)¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความงามในพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरियวงศ์ ผลการศึกษาพบความงาม 3 ประการ ได้แก่ ความงามด้านเสียง ความงามด้านความหมาย และความงามด้านภาพในจิต โดยความงามทั้ง 3 ประการดังกล่าว เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरियวงศ์ มีความไพเราะงดงาม จนเป็นที่นิยมของผู้รักในวรรณคดีไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : ความงาม; กาพย์เห่เรือ; กาพย์ห่อโคลง; เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร

Abstract

This academic article aims to study the beauty of the poems of the Kap He Ruea and Kap Ho Klong of Prince Thammathibet Chaiyaseturiyawong. The study found 3 types of beauty : Beauty in sound, beauty in meaning, and beauty in mental images. These three types of beauty are the important factors that make the Kap He Ruea and Kap Ho Klong poems of Prince Thammathibet Chaichet Suriyawong so beautiful and melodious, and have been popular among Thai literature lovers since the past until the present.

Keywords : Beauty; Kap He Ruea; Kap Ho Klong; Prince Thammathibet

¹ อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

Teacher of Thai language department Faculty of Humanities Mahamakut Buddhist University

e mail : natawut.kla@mbu.ac.th

* Received July 8, 2025, revised September 1, 2025 and Accepted October 4, 2025

บทนำ

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปในหมู่นักศึกษาวรรณคดีไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายว่า กวีที่มีความโดดเด่นเหนือกว่ากวีคนอื่น ๆ ได้แก่ **เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์** หรือที่คนทั่วไปรู้จักกันในพระนามล้าลองว่า **เจ้าฟ้ากุ้ง** พระองค์ได้ทรงนิพนธ์วรรณคดีขึ้นหลายเรื่อง พระนิพนธ์ที่สร้างชื่อเสียงให้กับพระองค์มากที่สุด คือ พระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลง ดังที่ชนิด อยู่โพธิ์ (2505, หน้า 30) ได้กล่าวสรรเสริญไว้ว่า **เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ทรงเป็นกวีเอกองค์หนึ่งของไทย ทรงมีฝีพระโสมมอันไพเราะ สละสลวย จับใจ พระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงทุกเรื่อง มีมธุรสซาบซึ้ง หวานจับใจเกินกว่าที่กวีคนอื่นจะร้อยกรองขึ้น ได้เทียมเท่าเสมียนหนึ่งว่าอักษรทุกตัวนั้น ทรงเขียนไว้ด้วยเส้นลายลิขิตที่ฉาบซุบให้ชุ่ม แซ่ด้วยน้ำผึ้งอันแสนหวาน**

นอกจากนี้ศุภร บุนนาค และสุริยา รัตนกุล (2548, หน้า 11-13) ยังได้กล่าวยกย่องฝีพระหัตถ์ในการนิพนธ์กาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ว่า **เข้าถึงซึ่งความงามทุกประเภท ทั้งที่รับรู้ได้ด้วยตา หู และการสัมผัส เมื่อได้ฟังกาพย์บท “สุวรรณหงส์ทรงภู่ห้อย งามชดช้อยลอยหลังสินธุ์ เพียงหงส์ทรงพรหมินทร์ ลินลาตเลื่อนเตือนตาชม”** แล้วผู้อ่านก็จะเห็นภาพของหงส์ทองงามระยับท่าแสงพระอาทิตย์ได้ว่า ภาพเช่นนี้จะงามตรึงตราสักเพียงใด

ส่วนนิวัติ กองเพียร (2545, หน้า 16) ได้กล่าวชื่นชมเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ว่า **ทรงเกิดมาเพื่อเป็นกวีและเป็นกวีสังวาส เพราะไม่ว่าจะทรงพระนิพนธ์เรื่องเรือ เรื่องไม้ เรื่องนก เรื่องปลา ก็ทรงเปรียบเทียบได้อย่างหมดจด งดงาม จนเกิดจินตนาการ ยกย่องผู้อ่านให้เข้าถึงความเป็นศิลปะ**

ด้วยความงดงาม และความไพเราะแห่งถ้อยคำที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงเลือกสรรใช้ จึงทำให้พระองค์ได้รับการยกย่องให้เป็นกวีเอกแห่งสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย และด้วยความงดงาม ความไพเราะแห่งถ้อยคำที่ทรงเลือกสรรใช้อีกเช่นกัน จึงทำให้พระนิพนธ์ของพระองค์เป็นที่ชื่นชอบของผู้รักในวรรณคดีไทย และผลสืบเนื่องจากเหตุผลที่กล่าวมานี้ ทำให้ผู้เขียนบทความ มีความสนใจที่จะศึกษาพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความงาม เพื่อค้นหาคำตอบว่า มีความงามในด้านใดบ้างที่เป็นส่วนสำคัญทำให้พระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ เกิดความไพเราะ และยังคงเป็นที่ชื่นชอบของผู้รักวรรณคดีไทยในยุคปัจจุบัน

ความงามในพระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์

เมื่อศึกษาพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ อันประกอบด้วย 1) กาพย์เห่เรือ ซึ่งแบ่งเป็นบทเห่ต่าง ๆ ได้แก่ บทเห่ชมเรือ กระบวน บทเห่ชมปลา บทเห่ชมไม้ บทเห่ชมนก บทเห่กาگی บทเห่สังวาส และบทเห่ครวญ 2) กาพย์ห่อโคลง ได้แก่ กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง และกาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก ผู้เขียนบทความบทความงามทางด้านต่าง ๆ อันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ เกิดความไพเราะ ดังนี้

1. ความงามด้านเสียง

เสียงที่ปรากฏในภาษาไทยตามตำราหลักภาษา มี 3 เสียง ได้แก่ เสียงสระ เสียงพยัญชนะ เสียงวรรณยุกต์ (นพคุณ คุณาชีวะ, 2561, หน้า 9) โดยเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงนำเสียงต่าง ๆ ในภาษาไทย มาสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นความงาม ทำให้พระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของพระองค์เกิดความไพเราะ ดังจะได้กล่าว ต่อไปนี้

1.1 ความงามด้านเสียงสระ

ความงามด้านเสียงสระที่พบในพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ เกิดขึ้นจากการใช้เสียงสระในที่ใกล้กัน จนทำให้เกิดเป็นเสียงสัมผัสใน ซึ่งช่วยทำให้พระนิพนธ์ของพระองค์เกิดความไพเราะมากขึ้น ดังตัวอย่างจากบทเห่ชมไม้ ความว่า

พุดจิบกลีบแสดล้ม	พิกุลแกมแซมสุกรม
หอมชวยรวายตามลม	เหมือนกลิ่นน้องต้องตั้งใจ
สาวหยุดพุทธชาด	บานเกลื่อนกลาดค้ายดาไป
นีก้องกรองมาลัย	วางให้พี่ข้างที่นอน
พิกุลนูนนาคบาน	กลิ่นหอมหวานชานขจร
แม่นุชสุดสายสมร	เห็นจะวอนอ่อนพี่ชาย
เต็งเต๊วแก้วกาหลง	บานบุษบงส่งกลิ่นอาย
หอมอยู่ไม่รู้หาย	คล้ายกลิ่นผ้าเจ้าตราครุฑ

จากตัวอย่างที่ยกมาจะเห็นได้ว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงวางเสียงสระในทีใกล้เคียงกัน ทำให้เกิดเป็น เสียงสัมผัสสระ นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าการวางเสียงสระในกาพย์ เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ จะทรงวางไว้ในคำที่ 2-3 ของวรรคที่ 1 กับวรรคที่ 3 และวางไว้ในคำที่ 3-4 ในวรรคที่ 2 กับวรรคที่ 4 เป็นส่วนใหญ่ และมีบ้างที่ทรงวางเสียงสระโดยมีคำอื่นมาคั่นกลาง แต่ก็ไม่ได้ทำให้เสียความไพเราะไป ทั้งนี้การวางเสียงสระในลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดเสียงที่นุ่มนวลอ่อนหวาน ไพเราะน่าฟัง ในยามที่อ่านเป็นทำนองเสนาะหรืออ่านตามจังหวะของการอ่านบทประพันธ์

เมื่อศึกษาและวิเคราะห์เรื่องการวางเสียงสระในกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง พบว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงวางเสียงสระเอาไว้ทั้งในกาพย์และโคลง โดยการวางเสียงสระในกาพย์นั้น เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ จะทรงวางไว้ในคำที่ 2-3 ของวรรคที่ 1 กับวรรคที่ 3 และวางไว้ในคำที่ 3-4 ในวรรคที่ 2 กับวรรคที่ 4 เช่นเดียวกับกาพย์เห่เรือ ส่วนการวางเสียงสระในโคลงนั้น เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ จะทรงวางไว้ในคำที่ 2-3 หรือ 3-4 หรือ 4-5 ของแต่ละวรรค ดังนี้

กระบือโคโขลร้องเที่ยว	เขาเยี่ยมเสียวเสียวใจหาย
เลมหั่วอาหารชาย	ป่าริมทุ่งวังวงเขา
กระบือโคโขลร้องเที่ยว	เหลือหลาย
เขาเยี่ยมเสียวใจหาย	ขาดขว้า
เลมหั่วอาหารชาย	ริมป่า
ลงล่องท่องท่องน้ำ	ปลักเน็กกลางตม
กวางทรายร้ายกินหญ้า	สุกรป่าพาพวกจร
สุนัขในไล่เห่าหอน	ตามเบนหมู่พรูเพรียกเสียง
กวางทรายร้ายเสพยาหญ้า	คงคอน
หมู่ป่าพาเพื่อนจร	ลูกล้อม
สุนัขจิ้งจอกหอน	หลายเหล่า
เบนหมู่พรูเพรียกห้อม	เห่าอ้ออิงเสียง
กระทิงวังทั้งคู่	ล่าเติบตรูดุกำยำ
หน้าค่อนท่อนตัวคำ	เขาเข้าวังก่งรอมงาม
กระทิงวังทั้งคู่	ขันขำ
ล่าเติบดุกำยำ	โป่งป้อม

หน้าก่อนหน้าตัวคำ

แรงเลิศ

เขาค่าวงกงง้อม

แปลมเสียมรอมงาม

(กรมศิลปากร, 2545 , หน้า 221)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น แสดงให้เห็นวิธีการวางเสียงสระของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरियวงศ์ ที่ทรงเน้นการวางเสียงสระในภาพย์ห่อ โคลงเช่นเดียวกับภาพย์เห่เรือ คือ ทรงวางเสียงสระไว้ในคำที่ 2-3 ของวรรคที่ 1 กับวรรคที่ 3 กับทรงวางเสียงสระไว้ในคำที่ 3-4 ของวรรคที่ 2 กับวรรคที่ 4 ซึ่งทำให้เกิดเสียงที่นุ่มนวล อ่อนหวาน ทั้งยังทำให้คำเกิดความคล้องจอง สร้างความไพเราะให้กับพระนิพนธ์

ส่วนการวางเสียงสระในโคลงก็ช่วยทำให้คำมีความคล้องจอง เกิดเสียงสัมผัสใน ที่ไพเราะ นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าการวางเสียงสระใน โคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरियวงศ์ สามารถวางไว้ในคำใดก็ได้ เช่น วางไว้ในคำที่ 2-3, 3-4, 4-5 โดยการวางเสียงสระดังกล่าว ไม่ได้ทำให้ความไพเราะนั้นเสียไป ตรงกันข้ามกลับทำให้เกิดสัมผัสที่รื่นไหล เสริมสร้างความไพเราะให้พระนิพนธ์มากขึ้น

เมื่อพิจารณาเรื่องการวางเสียงสระในภาพย์ห่อ โคลงนิราศธารโศกพบว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสूरियวงศ์ ทรงวางเสียงสระไว้ในภาพย์และ โคลง ตามแบบอย่างที่ปรากฏในภาพย์ห่อ โคลงประพาสธารทองแดง กล่าวคือ ทรงวางเสียงสระในภาพย์ ในคำที่ 2-3 ของวรรคที่ 1 กับวรรคที่ 3 และวางไว้ในคำที่ 3-4 ในวรรคที่ 2 กับวรรคที่ 4 และวางเสียงสระใน โคลง ในคำที่ 2-3 หรือ 3-4 หรือ 4-5 ดังนี้

ปีญครุนอ้างว้าง

ศรีสวสดีไปจงดี

ปีญสุกเรศแกล้ว

เรียมห้างร้างทพี

ศรีสวสดีอยู่จงดี

หายโรคโภยไภยเจ้า

เรียมโกลข้างห้างทพี

อย่ามีใ้ใ้สำราญ

คลาศรี

คำช้ำ

สุขภาพ

สุขลำสำราญ

สงสารการโหยให้

รำร้องสิบสองปี

สงสารการแหบให้

หายห่างอรนารี

รำร้องสิบสองปี

กรรมพีเร้งแคล้วเจ้า

พระเจ้าเกล้ารนาถ

ธาร โศกเรียม โศกใจ

พระบาทนรนาถเจ้า

เสด็จพยุหบาตรไป

ธาร โศกช่วย โศกใจ

ด้วยพีไกลพักตร์น้อย

นางไกลจอรนารี

พีเร้งแคล้วแก้วกัลยา

แสนทวี

ฝ่ายเส้า

ฤาหนี้อย

แก่นแก้วกัลยา

เสด็จยุรยาตรกลาศคลาไคล

ด้วยไกลน้องหมองอารมณ์

กรุงไกร

เดือนถ้อง

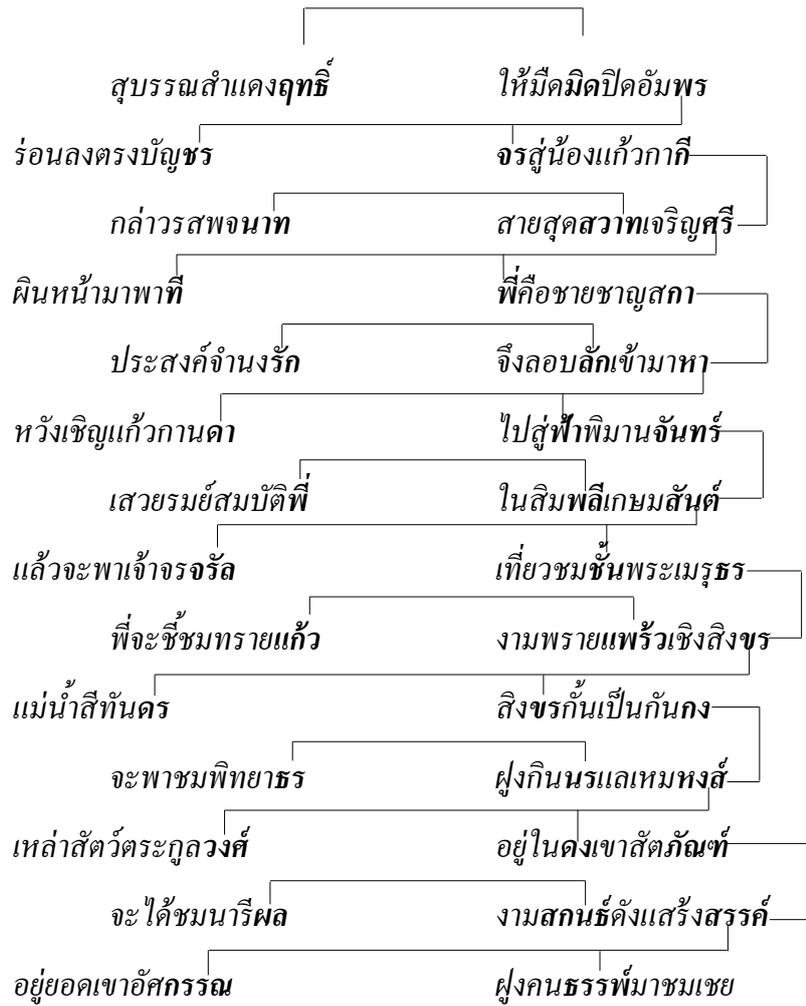
จักขาด

ขุนคลังอ้อกรรม

(กรมศิลปากร, 2545 , หน้า 278)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า การวางเสียงสระในกาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศกของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ เป็นการวางเสียงสระที่ทำให้เกิดความรื่นไหลของถ้อยคำ เพราะทรงวางเสียงสระเอาไว้ในที่ใกล้เคียงกัน และบางวรรคยังมีเสียงสระภายในวรรคถึงสองเสียง ทำให้เกิดสัมผัสในที่รื่นหู ทั้งยังช่วยทำให้เกิดความคล้องจองของถ้อยคำ หากนำมาอ่านเป็นทำนองเสนาะก็ยิ่งทำให้เกิดความไพเราะ และเข้าถึงอารมณ์ของกวีมากขึ้น ทั้งนี้ยังเห็นได้ว่าแม้กาพย์บางวรรคและโคลงบางวรรค จะไม่มีการวางเสียงสระเอาไว้ แต่ก็ไม่ได้ทำให้ความงามในพระนิพนธ์หมดไป เพราะยังปรากฏความงามทางด้านอื่น ๆ ดังจะกล่าวต่อไป

นอกจากการวางสระไว้ในคำที่ 2-3 ของวรรคที่ 1 กับวรรคที่ 3 และวางไว้ในคำที่ 3-4 ในวรรคที่ 2 กับวรรคที่ 4 ซึ่งทำให้เกิดเสียง สัมผัสใน แล้ว เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ยังทรงวางเสียงสระไว้ในระหว่างวรรค ระหว่างบท ทำให้เกิดเป็น เสียงสัมผัสนอก ซึ่งช่วยทำให้เกิดเสียงที่รื่นไหล และกลมกลืนกัน ดังตัวอย่างจากบทเห่กาก็ ความว่า

(กรมศิลปากร, 2545 , หน้า 207)

การวางเสียงสระไว้ในที่ใกล้กันในวรรคเดียวกัน จนเกิดเป็นเสียงสัมผัสใน และการวางเสียงสระเสียงเดียวกันข้ามวรรคตามตำแหน่งบังคับของฉันทลักษณ์ จนเกิดเป็นเสียงสัมผัสนอก ดังที่ปรากฏในพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลง ทำให้เกิดความไพเราะรื่นหูในเวลา ที่อ่านพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อ โคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ เป็นทำนองเสนาะ ทั้งยังช่วยทำให้เกิดการเข้าถึงอารมณ์ของกวี ตลอดจนรสวรรณคดีมากขึ้น

นอกจากนี้ความงามอันวิเศษที่เกิดขึ้นจากการเล่นเสียงสระของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ ได้ปรากฏให้เห็นในกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ในตอนที่ทรงพรรณนา ให้เห็นถึงการต่อสู้ระหว่างหนูกับงู ความงามอันวิเศษดังกล่าวเกิดจากการที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ ทรงเล่นคำที่มี เสียงสระอู ทั้งในกาพย์และโคลง ซึ่งไม่ปรากฏว่าเคยมีกวีคนใดในสมัย กรุงศรีอยุธยาได้ทำมาก่อน และยังไม่มิกวีคนใดในสมัยรัตนโกสินทร์ได้ทำไว้เช่นกัน ดังนี้

คุณผู้สูง	งูศผู้สูง
หนงผู้สูง	รูปงูหนง
คองผู้สูง	พรพร
หนงผู้สูง	ศผู้
งูศผู้สูง	งอยู่
หนงผู้สูง	รูปงู

(กรมศิลปากร, 2545 , หน้า 232)

การเล่นเสียงสระอู ตามที่ปรากฏในภาพห่อโคลงประพาสธารทองแดงข้างต้น นอกจากจะแสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพทางภาษาของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์แล้ว ยังแสดงให้เห็นว่า เมื่ออ่านภาพห่อโคลงบทนี้เป็นทำนองเสนาะ จะต้องเกิดความสนุกสนาน ทั้งผู้อ่านและผู้ฟัง ทั้งนี้ผู้อ่านจะอ่านลากเสียงให้ยาวเท่าใดก็ได้ เพราะสระอูเป็นสระเสียงยาว ทำให้ไม่รู้ลึกละเอียด เพราะมีช่องในการพักหายใจ ส่วนผู้ฟังก็จะเพลิดเพลินกับอรรถรสที่ได้รับ จากภาษาที่ผู้อ่านได้ถ่ายทอดออกมา

1.2 ความงามด้านเสียงพยัญชนะ

ความงามด้านเสียงพยัญชนะที่พบในพระนิพนธ์ประเภทภาพห่อเรือและภาพห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ อยู่ตรงที่การนำพยัญชนะที่มีเสียงเดียวกัน มาวางไว้ใกล้กัน ส่งผลให้เกิด เสียงสัมผัสพยัญชนะ ดังตัวอย่างจากภาพห่อโคลงนิราศธารโศก ความว่า

หม่นองสองไยนา	แลมาชายละลายอารมณ์
เพราะพริ้มยิ้มตาคม	เปนมันเคลือบเคลือบแสงงาม
พิศน้องสองเนตรพริ้ม	เพราะคม
ขนเนตรงามสวยสม	สังค้าย
เมียงม้ายชายเขยชม	แสนลาก
เป็นโทษหรือเกรงม้วย	เชกชรั้งมองดู
นาสาอำแลเลิศ	งามประเสริฐเกิดด้วยบุญ
เหมือนของงามลมน	ลม่อมเจ้าเพราะพิศจริง
นาสิกแลเลิศล้ำ	ใครปุ่น
งามแก่แท้เที่ยงบุญ	เลื่องหล้า
คือของอสวยสุน	ทเรศ
เพราะพิศพริ้งจริงเจ้า	อำพันฝูงหญิง

โอรุณยามยัมยัม	คางแล้ลมแก้มเปรียบปราง
ทองแห่งแกลิ่งขัคกลาง	ทาพิวเนื้อเยื่อใยนวน
โอรุณยามยัมยัม	แดงสอง
แล้ลมคางปรางเปรียบทอง	ก่องแก้ม
ผิวพรรณสุวรรณปอง	เทียบทาบ
นึ่มเนื้อเมื่อสรวลเย้ม	ยิ่งเข้าใจชาย

(กรมศิลปากร, 2545 , หน้า 257)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การวางเสียงพยัญชนะเสียงเดียวกันเอาไว้ในที่ใกล้เคียงกัน ช่วยทำให้เกิดจังหวะในการอ่าน ทั้งยังช่วยให้คำเกิดความงามอ่อนละมุน และจะเพิ่มความไพเราะมากขึ้น หากมีการอ่านออกเสียงตามจังหวะของมันลักษณะ หรืออ่านออกเสียงเป็นทำนองเสนาะ

1.3 ความงามด้านเสียงวรรณยุกต์

ความงามด้านเสียงวรรณยุกต์ที่พบในพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ อยู่ตรงที่การเล่นเสียงวรรณยุกต์ในที่ใกล้เคียงกัน ดังตัวอย่างจากกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ความว่า

เครื่องสูงเพราะพิศพราย	ชมชুমสายซ่ายขวาเคียง
ธงไชยชงฉานเรียง	ปีกลองชนะตะต่องครีม
กลองทองตีครุ่มครีม	เคียรเรียง
จำตะเต็งเต็งเสียง	ครุ่มครีม
เสียงปี่เรื่อเพียง	กระเวก
แตร์นแตร์นแตร์นฝรั่งขึ้น	หู้หู้เสียงสังข์

(กรมศิลปากร, 2545, หน้า 219)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ ทรงเล่นเสียงวรรณยุกต์ในโคลงสี่สุภาพวรรคสุดท้าย อันทำให้เกิดจังหวะขึ้น ๆ ลง ๆ เหมือนเสียงดนตรีที่เกิดขึ้นจากการสั่นสะเทือนอย่างเป็นระบบจากเครื่องดนตรี ซึ่งเปรียบได้กับกาพย์ห่อโคลง

ประพาสธารทองแดงบทดังกล่าวที่มีการสั้นสะเทือนของเสียง เพราะความสูงต่ำของภาษาที่กำกับด้วยเสียงวรรณยุกต์โท-เอก และวรรณยุกต์เอก-โท จึงช่วยเพิ่มความไพเราะให้กับการอ่านออกเสียงเป็นทำนองเสนาะ ทั้งยังช่วยทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ได้เห็นทั้งภาพและได้ยินทั้งเสียง ตรงตามที่พระองค์ต้องการสื่อความหมาย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ความงามด้านเสียง ซึ่งประกอบด้วยความงามด้านเสียงสระ ความงามด้านเสียงพยัญชนะ ความงามด้านเสียงวรรณยุกต์ มีส่วนสำคัญที่ช่วยทำให้พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทั้ง 2 ประเภท คือ กาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลง เกิดเสียงสัมผัส ทั้งสัมผัสนอกและสัมผัสใน ซึ่งช่วยเพิ่มความไพเราะให้กับถ้อยคำที่กวีเลือกสรรใช้ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดจังหวะต่าง ๆ ในการอ่านบทประพันธ์ เช่น จังหวะนิพนพานท่าทางการเดินของนกยูง หรือจังหวะกระแทกกระทั้นในการต่อสู้อะหว่างหนูกับงู ทั้งยังทำให้ผู้อ่านได้เห็นทั้งภาพ ได้ยินทั้งเสียง ตรงตามความหมายของกวีที่ต้องการสื่อ

2. ความงามด้านความหมาย

ความงามด้านความหมายที่ปรากฏในพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ เกิดขึ้นจากการเล่นคำ การใช้ความเปรียบ การอ้างถึงตัวละครในวรรณคดีเก่า และการเลียนเสียงธรรมชาติ ดังนี้

2.1 การเล่นคำ

เมื่อศึกษาพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ พบว่า การเล่นคำเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พระนิพนธ์ของพระองค์เกิดความไพเราะ โดยวิธีการเล่นคำที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงใช้ในพระนิพนธ์ ได้แก่ การนำคำที่เขียนเหมือนกัน แต่มีความหมายต่างกันมาวางไว้ในพระนิพนธ์ เพื่อสื่อความหมายให้กระจ่างยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างจากกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ความว่า

หัวลิงหมากกลางลิง	ต้นตาลลิงแลหูลิง
ลิงไต่กระไดลิง	ลิงโลกคว่ำประสาสิง
หัวลิงหมากเรียกไม้	ลางลิง
ลางลิงหูลิงลิง	หลอกขู่
ลิงไต่กะไคลิง	ลิงห่ม
ลิงโลกคว่ำขมผู้	ฉีกคว่ำประสาสิง

(กรมศิลปากร, 2545, หน้า 242)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น จะเห็นถึงความงามของการเล่นคำที่แสดงให้เห็นว่า แม้จะเป็นคำที่เขียนเหมือนกัน แต่มีได้หลายความหมาย ซึ่งตัวอย่างดังกล่าว เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงใช้คำว่า “ลิง” แต่มีคำอื่นประกอบอยู่ข้างหน้า ทำให้ทราบความหมายได้ว่า ทรงกล่าวถึงต้นหัวลิง ต้นนางลิง ต้นหูลิง และต้นกะไดลิง นอกจากนี้ยังทรงสื่อความหมายให้เห็นอีกว่าที่ต้นหัวลิง ต้นนางลิง ต้นหูลิง และต้นกะไดลิง มีลิงตัวหนึ่ง กำลังปีนป่ายไปตามธรรมชาติของมัน

เมื่อพิจารณาภาพห่อโคลงนิราศธารโศก พบว่า มีการเล่นคำเช่นเดียวกับภาพห่อโคลงประพาสธารทองแดง ดังนี้

นางนวลคินนวลนาง	ผลหมากปรางคิปรางทอง
ช้างน้ำวน้ำวคอสอง	ยามพีน้ำวเกล้าคลึงกัน
นางนวลนี้กินมเนื้อ	นวลลลอง
ปรางพีนึกปรางทอง	ก่องแก้ม
ช้างน้ำวน้ำวสอง	จุมพิต
พีน้ำวเกล้าคลึงแย้ม	ย้วยมขมกัน

(กรมศิลปากร, 2545, หน้า 284)

ความจากภาพห่อโคลงนิราศธารโศกข้างต้น เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงเล่นคำ นางนวล-นวลนาง, หมากปราง-ปรางทอง, ช้างน้ำ-น้ำวคอสอง ซึ่งทำให้เกิดการสื่อความหมายที่ชัดเจนมายังผู้อ่าน โดยผู้อ่านสามารถตีความได้ว่า เมื่อกวิมองเห็นนกนางนวลก็ทำให้เกิดความคิดถึงผิวกายอันนุ่มนวลของนาง เมื่อกวิมองเห็นผลมะปรางก็ทำให้เกิดถึงแก้มงาม ๆ ของนาง หรือเมื่อกวิมองเห็นต้นช้างน้ำ จึงทำให้กวิหวนคิดถึงเมื่อครั้งที่ได้น้ำวคอสองของนางลงมาเชยชม

จากการศึกษา ยัง พบว่า เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงเล่นคำในพระนิพนธ์ประเภทภาพห่อเรือด้วย ดังตัวอย่างจากบทเห่ชมปลา ความว่า

เนื้ออ่อนอ่อนแต่ชื่อ	เนื้อน่องหรืออ่อนทั้งกาย
ใครต้องข้องจิตชาย	ไม่วายนี้กรีกครึ่งทรง

(กรมศิลปากร, 2545, หน้า 204)

ความจากบทเห่ชมปลาข้างต้นเป็นการเล่นคำ เนื้ออ่อน-อ่อน ซึ่งสื่อความหมายได้ว่า เนื้อของนางที่กวีรัก มีความอ่อนนุ่มมากกว่าเนื้อของปลา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า การเล่นคำเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้พระนิพนธ์ของ เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ เกิดความงามด้านความหมาย ดังจะเห็นได้ว่าคำทุกคำที่ ทรงเลือกสรรมาใช้ สื่อความหมายได้ตรงตัว ชัดเจน ช่วยทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเห็นภาพความ สวยงามตามจินตนาการของกวี

2.2 การใช้ความเปรียบ

จากการศึกษาพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้า ธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ พบว่า พระองค์ทรงใช้ความเปรียบเพื่อทำให้การสื่อความหมาย ในพระนิพนธ์เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างจากกาพย์เห่เรือ ตอนบทเห่สังวาส ความว่า

แต่เช้าเท่าถึงเย็น	กล่ำกลืนเชียวเป็นอาจิม
ชายใดในแผ่นดิน	ไม่เหมือนพี่ที่ตรอมใจ
เรียนทนทุกข์แต่เช้า	ถึงเย็น
มาสู่สุขคืนเชียว	หม่นไหม้
ชายใดจากสมรเป็น	ทุกข์เท่า เรียมเลย
จากคู่วันเดียวได้	ทุกข์ปีปานปี

(กรมศิลปากร, 2545, หน้า 214)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงกล่าวถึง พระองค์เองว่า กำลังตกอยู่ในห้วงแห่งความทุกข์อย่างใหญ่หลวง เพราะต้องจากกับนางอันเป็นที่รัก แต่การกล่าวของพระองค์นั้นมีความลึกซึ้ง เนื่องจากไม่ใช่การกล่าวแบบธรรมดา แต่ทรง พรรณนาให้ผู้อ่านเห็นว่า พระองค์ทรงมีความทุกข์อันเนื่องมาจากการที่พระองค์ต้องพลัดพราก จากนางอันเป็นที่รักมากเสียยิ่งว่าชายคนใดในแผ่นดิน ทั้งนี้แม้ว่าพระองค์จะต้องจากนางเพียงแค่วันเดียว แต่ความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับพระองค์นั้น เหมือนกับว่าเกิดขึ้นเป็นแรมปี

การใช้ความเปรียบนี้ ทำให้อ่านหรือผู้ฟังเข้าถึงสภาพจิตใจ เข้าถึงความรู้สึกของเจ้าฟ้า ธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ได้ง่ายกว่าการอ่านบทพรรณนาแบบตรงไปตรงมา

2.3 การอ้างถึงตัวละครในวรรณคดีเก่า

ความจากกาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงใช้ การอ้างถึงตัวละครในวรรณคดีเก่า คือ พระรามกับนางสีดา ในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ พระอนิรุทธ

กับนางอุษา ในวรรณคดีเรื่องอนิรุทธคำฉันท์ เพื่อสื่อความหมายมายังผู้อ่านหรือผู้ฟังให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน ดังนี้

ไตรคาญคพระราม	จากลีดาอำโหมสมร
พระผลาญยักษ์มารมรณ	ได้ลีดาอ่องคักัน
ไตรคาราเมศร้าง	แรมอร
องค์ลีดาดวงสมร	หลากหล้า
พระผลาญหม่มารมรณ	ลาญชีพ
ได้ลีดาสมรหน้า	อ่าเคล้าคสิงองค์
ทวาบรยุคพระอนิรุทธ	จากนงนุชนางอุษา
สองคร่ำรำโศกา	นานมาใช้ได้นางคิน
ทวาบรกลอนกล่าวอ้าง	อนิรุทธ
จากอุษาสมรนุช	แหบให้
สองครวญป่วน โศกสุด	แสนเสน่ห
ยามเมื่อนานมาได้	แนบน้องครองคิน

(กรมศิลปากร, 2545, หน้า 295)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเหตุที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ ทรงอ้างถึงตัวละครในวรรณคดีเก่า เพราะทรงต้องการสื่อสารมายังผู้อ่านเพื่อให้เห็นว่า ตัวละครในวรรณคดีเก่า ได้แก่ พระรามกับนางสีดา พระอนิรุทธกับนางอุษา แม้ว่าจะจากกันไปนานเพียงใด แต่ก็ยังมีวันที่ได้กลับมาพบกัน แต่ตัวของพระองค์นั้น ไม่อาจทราบได้เลยว่า จะได้กลับไปพบกับนางอันเป็นที่รักในวันใด

2.4 การเลียนเสียงธรรมชาติ

การเลียนเสียงธรรมชาติที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ ทรงนำมาใช้ในพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงนั้น ช่วยทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เหมือนกับได้ยินเสียงด้วยตนเอง ดังตัวอย่างจากกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ดังนี้

ผู้ซึ่งสร้างใหญ่น้อย	ฟังพลาย
ทอกโทนพินายหลาย	สำถ้วน
ทองแดงเผือกเนียมราย	ในเหล่า
ลงทำน้าคำป้วน	เล่นร้องฮูมแปร้น

(กรมศิลปากร, 2545, หน้า 220)

จากตัวอย่างข้างต้น เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ พรรณนาถึงช่างชนิดต่าง ๆ ที่ส่งเสียงร้องในขณะที่กำลังเล่นน้ำ ซึ่งการกล่าวในลักษณะนี้ เป็นการใช้ภาษาที่ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังได้เห็นทั้งภาพ ได้ยินทั้งเสียง ทำให้เกิดอรรถรสในการอ่านหรือฟังวรรณคดี ทั้งยังสามารถตีความได้ตรงตามที่กวีต้องการนำเสนอ

3. ความงามด้านภาพในจิต

ความงามด้านภาพในจิต ตามที่พบในพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ เกิดขึ้นจากการใช้พรรณนาโวหาร อุปมาโวหาร ร่วมกับอารมณ์ และความรู้สึกของกวีที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงในขณะนั้น ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดความคิดและจินตนาการร่วมไปกับกวี ดังตัวอย่างจากบทเห่ชมนง ดังนี้

เรื่อยเรื่อยมารอนรอน	ทิพากรจะตกต่ำ
สนธยาจะใกล้ค่ำ	คำนึงหน้าเจ้าตราตรู
เรื่อยเรื่อยมาเรียงเรียง	นกบินเฉียงไปทิ้งหมู่
ตัวเดียวมาพลัดคู่	เหมือนที่อยู่ผู้เดียวคาย
เห็นฝูงยุงรำพ้อน	คิดบังอรร้อนรำกราย
สร้อยทองย่องเยื้องชาย	เหมือนสายสวาทนาคนวยจร
สาธิกามาตามคู่	ชมกันอยู่คู่สมสมร
แต่พื่อนี้อวรณ์	ห่อนเห็นเจ้าเศร้าใจครวญ
นางนวลนวลน่ารัก	ไม่นวลพัทตร์เหมือนทรมสงวน
แก้วพื่อนี้สุดนวล	คั่งนางฟ้าหน้าใยยง
นกแก้วแจ้วแจ้วเสียง	จับไม้เรียงเคียงคู่สอง
เหมือนพื่อนี้ประคอง	รับขวัญน้องต้องมือเรา

ไถ่ฟ้ามาตัวเดียว
เหมือนพรากจากนางเยาว์

เดินท่องเที่ยวเลียวเหลียมเขา
เปล้าใจเปลี่ยวเหลียวหานาง

(กรมศิลปากร, 2545, หน้า 205)

ความจากบทเห่ชมคนในภาพย์เห่เรือที่ยกมานี้ เป็นตัวอย่างของความงามด้านภาพในจิตที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ ทรงพรรณนาขึ้นจากอารมณ์และความรู้สึกของพระองค์ ทั้งนี้เมื่ออ่านภาพย์บทดังกล่าวแล้ว เราจะเห็นภาพของกวีที่กำลังโศกเศร้าเพราะคิดถึงนางอันเป็นที่รักที่ต้องพลัดพรากจากมา นอกจากนี้ยังเห็นภาพความงามของนางอันเป็นที่รักของกวีในลักษณะต่าง ๆ ตลอดจนกิริยาอาการต่าง ๆ ได้แก่ การรำร่า ทำทางที่เดินกรีดกราย ซึ่งมีความงดงามมากกว่านกยูงและนกสร้อยทอง ได้เห็นภาพใบหน้าอันนวลงามของนางอันเป็นที่รักของกวีที่มีความนวลงามมากกว่าสีของนกนางนวล ได้เห็นภาพความสนิทสนมใกล้ชิดของกวีกับนางอันเป็นที่รักในยามที่อยู่ด้วยกัน มีการประคองกัน จับมือกัน ทั้งยังได้เห็นภาพของกวีที่มีอารมณ์เปลี่ยวเหงา เนื่องจากพลัดพรากจากนางอันเป็นที่รัก

นอกจากเนื้อความในบทเห่ชมคนจากภาพย์เห่เรือที่แสดงให้เห็นถึงความงามด้านภาพในจิตแล้ว เนื้อความจากบทเห่ครวญในภาพย์เห่เรือ ก็ได้แสดงให้เห็นความงามที่เกิดขึ้นจากภาพในจิตเช่นกัน ดังนี้

เรือเรือยมารอนรอน	สุริยาจรเข้าสายัณห์
เรือรองส่องสีจันทร์	ส่งแสงกล้าน่าพิศวง
ลิวลิวจันทร์แจ่มฟ้า	เหมือนพักตราหน้านวลผจง
สูงสวยรวรูปทรง	ส่งสีเข้าเท่าสีจันทร์
เอาอ่อนชะอ่อนองค์	โคมอนงค์ทรงสาวสวรรค์
หาไหนไม่เทียมทัน	ขวัญเนตรพินีนารัก
ขาวสุดพุดจิบจิบ	เจ้ามีสินที่มีศักดิ์
ทั้งวังเขาซังนัก	แต่พี่รักเจ้าคนเดียว
นอนนั่งตั้งอาลัย	สายสุดใจไม่แลเหลียว
หวังชมสมกลมเกลียว	ควรถุาน้องข้องใจเคือง
ขาวสุดพุดซ้อนแซม	เนื้อแอร่มอร่ามเหลืออง
โคมอ่ากว่าทั้งเมือง	หนแห่งใดไม่เหมือนเลย

ได้น้องทองนพมาศ	มาสังวาสพาดชมเชย
ร่วมเรือนเพื่อนพิงแขนย	เคยวิงวอนอ่อนหวานคำ
ฝนตกยกปีกป้อง	ฟ้าร้องต้องเอาตนนำ
ซิดเชื่อเนื้อนวลขำ	อ่อนลมนุ่นอกเรียม
รักนุชสุดสายใจ	ต้องหุทัยไม่เท่าเทียม
ขอน้องต้องอายเหนียม	เกรียมจิตเจ้าเฝ้าทุกขันทน
ฝนตกฝนหากตก	แก้วกับบอกรอย่าโกรธฝน
ลมพัดรับขวัญบน	แก้วโคมลมมานอนเนา
ฝนตกไม่ทั่วฟ้า	เย็นแหล่งหล้าในภูเขา
ไม่เย็นในอกเรา	เพราะเพื่อนเกล้าเจ้าอยู่ไกล
เรียมรำน้ำตาตก	อรือนุ่มดังสุมไฟ
แสนคนึงถึงสายใจ	เจ้าไกลสวาทนिरาสเรียม

(กรมศิลปากร, 2545, หน้า 211-212)

เนื้อความจากบทเห่กรวณ ในกาพย์เห่เรือที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพของนางอันเป็นที่รักของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ว่า นางนั้นมีใบหน้าที่แจ่มใสงดงาม มีผิวกายเหมือนแสงอ่อน ๆ ของดวงจันทร์ ทั้งยังมีรูปร่างงดงามประดุจนางฟ้า นอกจากนี้ยังมองเห็นภาพความรักของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ว่า ทรงมีความรักที่มั่นคงต่อนางเพียงผู้เดียว และความรักที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงมีต่อนางอันเป็นที่รักนั้น เป็นความรักที่นุ่มนวล อ่อนหวาน อ่อนโยน เมื่อผู้อ่านได้อ่านกาพย์บทนี้ก็จะซาบซึ้งไปกับภาพความงามของความรักที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ทรงมีต่อนาง

สรุป

ผลจากการศึกษาเรื่อง ความงามในพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ พบว่า ความงามอันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ เกิดความไพเราะ และยังคงเป็นที่ชื่นชอบของผู้รักวรรณคดีไทยในยุคปัจจุบัน ได้แก่ ความงามด้านเสียง ความงามด้านความหมาย และความงามด้านภาพในจิต สรุปได้ดังนี้

1. ความงามด้านเสียง ได้แก่ ความงามด้านเสียงสระ เสียงพยัญชนะ และเสียงวรรณยุกต์ โดยความงามด้านเสียงทั้ง 3 ประการนี้ ทำให้พระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลง

ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ เกิดความไพเราะในเวลาที่น่าไปอ่านออกเสียง หรืออ่าน เป็นทำนองเสนาะ

2. ความงามด้านความหมาย เกิดขึ้นจากการเล่นคำ การใช้ความเปรียบ การอ้างอิง ตัวละครในวรรณคดีเก่า และการเลียนเสียงธรรมชาติ ทั้งนี้ความงามด้านความหมายที่ปรากฏ ช่วยทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟัง เกิดความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ ทรงสื่อสารหรือนำเสนอผ่านงานพระนิพนธ์ของพระองค์

3. ความงามด้านภาพในจิต เกิดขึ้นจากการใช้พรรณนาโวหาร และอุปมาโวหารในงาน พระนิพนธ์ ซึ่งช่วยทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดจินตนาการร่วมไปกับกวี นอกจากนี้ยังช่วยทำให้ เข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ ในด้านต่าง ๆ เช่น ความรัก ความคิดถึง ความโศกเศร้า เป็นต้น

ความงามทั้ง 3 ประการดังกล่าวนี้ มีทั้งความงามเด่นและความงามแฝง โดยความงามเด่นนั้น ได้แก่ ความงามด้านภาพในจิต ซึ่งความงามด้านนี้เกิดขึ้นจากใจของกวีโดยตรง กวีได้นำประสบการณ์ ทั้งความสุข ความทุกข์ ความสมหวัง ความผิดหวัง มาถ่ายทอดให้กับผู้อ่านหรือผู้ฟังด้วยการร้อยเรียง เป็นตัวอักษรที่ผ่านการคัดสรรเป็นอย่างดี ทำให้เกิดความไพเราะของถ้อยคำที่จับใจผู้อ่านหรือผู้ฟัง ให้มีอารมณ์ทุกข์ อารมณ์สุขร่วมไปกับกวี

สำหรับความงามแฝงนั้น ได้แก่ การที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ แต่งบทประพันธ์ ด้วยเสียงสระอู ดังที่ปรากฏในกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ความว่า

คูนุสุรุง	งุคสูหนุสูง
หนุงสูคอยู่	รปงทุหนุมุ
คูนงุคสู	พรุพรุ
หนุสุรุง	คูดสู
งูสูหนุหนุสู	งอยู่
หนุรุงงู	รปทุมู

(กรมศิลปากร, 2545, หน้า 232)

คำประพันธ์บทดังกล่าวไม่เคยมีกวีผู้ใดในสมัยก่อนหน้าหรือในสมัยต่อมา แต่งตามอย่าง เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรได้เลย ทั้งนี้แม้ว่าคำประพันธ์บทนั้น จะถูกบังคับให้ลงเสียงสระอูทุกคำ ทุกวรรค แต่ไม่ได้ทำให้ความงามทางภาษาหมดไป ตรงกันข้ามคำประพันธ์บทนั้น กลับปรากฏเป็นภาพ และเสียงที่ชัดเจน สื่อความหมายได้ตรงตามตัวอักษร นับว่าเป็นอัจฉริยภาพทางภาษาของเจ้าฟ้า ธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์ ที่ไม่อาจหากวีในยุคสมัยใดเทียมเท่า

ผู้เขียนบทความขอแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือ และกาพย์ห่อโคลงของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ในประเด็นที่ว่า ความงามในด้านต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในพระนิพนธ์นั้น ผู้อ่านหรือผู้ฟังจะสัมผัสได้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็ต่อเมื่อได้อ่านพระนิพนธ์ หรือได้ฟังพระนิพนธ์ประเภทกาพย์เห่เรือและกาพย์ห่อโคลงเป็นทำนองเสนาะ ทั้งนี้การได้อ่าน หรือได้ฟังพระนิพนธ์จากทำนองเสนาะ จะช่วยทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังได้เห็นทั้งภาพ ได้ยินทั้งเสียง และเข้าใจความหมายตรงตามที่กวีต้องการสื่อสาร นอกจากนี้เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์ ยังทรงแจ้งไว้ด้วยว่า พระนิพนธ์ของพระองค์จะเกิดความไพเราะขึ้นได้ ก็ด้วยการอ่านเป็นทำนอง เสนาะ ดังที่ทรงกล่าวไว้ในตอนท้ายของกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ความว่า

อักษรเรียบริ้อยถ้อย	คำเพราะ
ผู้รู้อ่านสารเสนาะ	เรื่อยหรือ
ปรั้อ่านไม่เหมาะ	ตรงเทิ่ง ไปนา
ทำให้โคลงทั้งนี้	ชั่วช้าเสียไป
อักษรสรรค์สร้างช่าง	ชูบจาน
โคลงก็เพราะเสนาะสาร	แต่งไว้
ผู้รู้อ่านกลอนการ	พาชื่น ใจนา
ผู้ปรั้อ่านให้	ขัดข้องเสียโคลง

(กรมศิลปากร, 2545, หน้า 249)

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2545). *วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 3* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
ชนิด อยู่โพธิ์. (2505). *เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร พระประวัติและพระนิพนธ์*. บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับ
ลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
นพคุณ คุณาชีวะ. (2561). *หลักภาษาไทยในหลักสูตรมัธยมศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
นิวัติ กองเพียร. (2545). *ฉากรักในงานวรรณกรรม*. แสงดาว.
ศุภร บุนนาค และสุริยา รัตนกุล. (2548). *สุนทรียภาพจากเจ้าฟ้ากุ้ง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สถาพรบุ๊คส์.